

กรณีศึกษา การค้นพบ, วัชราภรณ์ คำไทย, วัลลวดี ชันแก้ว, สุทธิดา แสงยนต์, กรรณิการ์ เจริญไทย, ธนันทน์ จิระโมไนย์กุล, ธนาวิดี ตันติพิวัฒน์

ทีมตระหนักรู้สถานการณ์ (Situation Awareness Team: SAT) กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

✉ outbreak@health.moph.go.th

สถานการณ์การเกิดโรคและภัยสุขภาพที่สำคัญประจำสัปดาห์ที่ 20 ระหว่างวันที่ 16-22 พฤษภาคม 2564 ทีมตระหนักรู้-สถานการณ์ กรมควบคุมโรค ได้รับรายงานและตรวจสอบข้อมูลเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา พบโรคและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ ดังนี้

สถานการณ์ภายในประเทศ

1. เสียชีวิตจากแก๊สพิษ พบผู้เสียชีวิตจากแก๊สพิษ 1 ราย

เพศชาย อายุ 49 ปี สัญชาติเมียนมา และผู้ป่วยอีก 5 ราย เพศชาย ทั้งหมด สัญชาติเมียนมา 4 ราย และสัญชาติไทย 1 ราย ทุกราย ปฏิเสธโรคประจำตัว มีอาการแสบตา และบริเวณลำตัว เกิดเหตุ วันที่ 16 พฤษภาคม 2564 สถานที่เกิดเหตุ ที่ท่าเทียบเรือชลาลัย ตำบลหาดเล็ก อำเภอลคลองใหญ่ จังหวัดตราด

ลักษณะเรือ เป็นเรือประมงขนาด 119.94 ตันกรอส ลูกเรือ ทั้งหมด 28 คน เป็นชาวไทย 20 คน ชาวเมียนมา 8 คน บริเวณใต้ท้องเรือเป็นที่เก็บปลา ความลึก 3 เมตร กว้าง 3 เมตร ยาว 14 เมตร ประตูทางเข้าใต้ท้องเรือจำนวน 7 ช่อง แต่ละช่องมีขนาด 1x1 เมตร วันเกิดเหตุเรือลำดังกล่าวบรรจุปลาไว้ (ปลาเล็กปลาน้อยหลายชนิด) จำนวน 5,000 กิโลกรัม เดินทางกลับจากตลาดมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อมาจับปลาทะเลตราด โดยจะออกจับปลา 3 วัน เทียบท่า 1 ครั้ง ก่อนเกิดเหตุไปจับปลาครบ 3 วัน จึงนำเรือกลับมาเทียบท่าและให้แรงงาน 6 คน ลงไปใต้ท้องเรือเพื่อโกยปลาไปที่หมักดองเกลือขึ้นฝั่งเพื่อชั่งขาย แต่ขณะปฏิบัติงาน แรงงานทั้งหมดเกิดหมดสติหายใจไม่ออก จึงรีบให้ลูกเรือที่เหลือเข้ามาช่วยและนำขึ้นมาจากใต้ท้องเรือทีละคน

หลังเกิดเหตุได้แจ้งกู้ภัยและประสานโรงพยาบาลคลองใหญ่ เวลา 15.30 น. เริ่มปฐมพยาบาลเบื้องต้นโดยทีมกู้ภัย เวลา 15.35 น. การแพทย์ฉุกเฉินอำเภอลคลองใหญ่ จังหวัดตราด มาถึงสถานที่เกิดเหตุและนำส่งโรงพยาบาลคลองใหญ่ หลังจากนั้นส่งต่อไปยังโรงพยาบาลตราด แพทย์วินิจฉัย สงสัย H_2S poisoning (สงสัยพิษแก๊สไฮโดรเจนซัลไฟด์)

การดำเนินการ ประชาสัมพันธ์ความรู้การป้องกันตัว ผู้ปฏิบัติงานในที่อับอากาศแก่เจ้าของ/ลูกเรือประมงในทุกพื้นที่ พร้อมทั้งแนะนำการประเมินสภาพบรรยากาศในสถานที่อับอากาศเบื้องต้นก่อนที่จะลงไปโกยปลาหรือทำความสะอาด

2. โรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัสซูอิส จังหวัดบุรีรัมย์

เหตุการณ์ที่ 1 พบผู้ป่วยโรคติดเชื้อ *Streptococcus suis* จำนวน 4 ราย เสียชีวิต 1 ราย ที่อยู่ขณะป่วย ตำบลห้วยลาน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

รายแรก (เสียชีวิต) อายุ 57 ปี เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2564 เวลา 11.30 น. ผู้ป่วยได้รับประทานอาหารลาบหมูดิบ ในงานศพในหมู่บ้าน และวันที่ 10 พฤษภาคม 2564 เริ่มมีอาการไข้ ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยตามลำตัว ท้องเสียถ่ายเหลว ญาติจึงพาไปโรงพยาบาลพะเยา และเสียชีวิตในวันที่ 11 พฤษภาคม 2564 เวลา 11.38 น.

รายที่ 2 อายุ 57 ปี เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2564 เวลา 11.30 น. ผู้ป่วยได้รับประทานอาหารลาบหมูดิบ ในงานศพในหมู่บ้าน และร่วมวงสุรากับเพื่อน เริ่มป่วยวันที่ 9 พฤษภาคม 2564 มีอาการไข้สูง ถ่ายเหลว ไม่ได้รับประทานยา วันที่ 11 พฤษภาคม 2564 มีอาการไข้และหูเริ่มไม่ค่อยได้ยินจึงมาตรวจที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยลาน วันที่ 12 พฤษภาคม 2564 อาการไม่ดีขึ้นญาติจึงพาไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลพะเยา

รายที่ 3 ผู้ป่วยอายุ 56 ปี เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2564 เวลา 11.30 น. ผู้ป่วยได้รับประทานอาหารลาบหมูดิบในงานศพในหมู่บ้าน และร่วมวงสุรากับเพื่อน เริ่มป่วยวันที่ 9 พฤษภาคม 2564 ด้วยอาการไข้สูง ถ่ายเหลว วันที่ 11 พฤษภาคม 2564 ญาติจึงพาไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลพะเยาและรักษาอยู่ห้องวิกฤตอายุรกรรม (Sub-ICU)

รายที่ 4 ผู้ป่วยอายุ 70 ปี เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2564 เวลา 11.30 น. ผู้ป่วยได้รับประทานอาหารลาบหมูดิบ ในงานศพในหมู่บ้าน เริ่มป่วยวันที่ 13 พฤษภาคม 2564 มีอาการปวดเอว อ่อนเพลียและการตอบสนองช้า ญาติจึงนำส่งโรงพยาบาลดอกคำใต้ จึงส่งต่อไปยังโรงพยาบาลพะเยาเพื่อรักษา และวันที่ 15 พฤษภาคม 2564 อาการดีขึ้น จึงกลับมารักษาที่โรงพยาบาลดอกคำใต้

จากการสอบสวนพบว่าผู้ร่วมงานศพในชุมชน และมีผู้รับประทานลาบหมูปิ้งในช่วงเวลานั้น จำนวน 30 คน สำนวนจรรยา จำหน่ายเนื้อหมูดังกล่าว ผู้จำหน่ายเนื้อหมูให้ข้อมูลว่ารับซื้อเนื้อหมูจากพ่อค้า อำเภอปาง จันทบุรีพะเยา สามีสองผู้จำหน่ายจะเป็นคนเชื้อและฆ่าเอง และนำไปทำอาหารในงานศพ

การดำเนินการ

1. ทีมปฏิบัติการสอบสวนโรคตำบลห้วยลาน สอบสวน และค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติมในชุมชน

2. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยลานเฝ้าระวัง ผู้ที่มีอาการของโรคไข้หวัดใหญ่ในพื้นที่ทุกหมู่บ้าน โดยให้ประชาชนที่มีอาการตามนิยามโรค ให้รีบไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลเพื่อรับการรักษารวดเร็ว

3. ทำหนังสือแจ้งข้อมูลการเกิดโรค รวมถึงมาตรการในการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคให้แก่ผู้นำชุมชน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขในตำบลห้วยลานและประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เรื่องโรคและการป้องกันโรคผ่านหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน รวมถึงขอความร่วมมือร้านค้า ร้านขายของชำในพื้นที่ ให้แจ้งเตือนผู้บริโภคให้รับประทานอาหารที่ปรุงสุก รวมถึงการคัดกรองเฝ้าระวัง ค้นหาผู้สัมผัสเพิ่มเติมในชุมชน

เหตุการณ์ที่ 2 พบผู้ป่วย 8 ราย เสียชีวิต 3 ราย เป็นเพศชายทั้งหมด อายุระหว่าง 44–72 ปี ขณะป่วยอยู่ที่ตำบลปาง อำเภอปาง จันทบุรีพะเยา จำนวน 7 ราย และ ตำบลลอย อำเภอปาง จันทบุรีพะเยา จำนวน 1 ราย

รายแรก เริ่มป่วยวันที่ 26 เมษายน 2564 ผู้ป่วยรายล่าสุดเริ่มป่วยวันที่ 12 พฤษภาคม 2564 ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีอาการไข้ ปวดตามตัว หายใจเหนื่อย ซึม ผู้ป่วยเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลปาง และส่งต่อ เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลเชียงคำ ผู้ป่วยทุกรายมีภาวะติดเชื้อในกระแสเลือด แพทย์วินิจฉัยภาวะติดเชื้อในกระแสเลือด (Septicemia) และ เยื่อหุ้มสมองอักเสบ (Meningitis) เนื่องจากผู้ป่วยมีประวัติรับประทานลาบหมูปิ้งดิบ โดยซื้อเนื้อหมูและเนื้อควายจากเชียงในพื้นที่ ตำบลปาง อำเภอปาง ผลการตรวจเพาะเชื้อจากตัวอย่างเลือดของผู้ป่วยทางห้องปฏิบัติการ พบเชื้อ *Streptococcus suis* ในผู้ป่วยทุกราย

จากการสำรวจเชิงเนื้อหมูเบื้องต้น พบว่าแหล่งที่มาของเนื้อหมูที่จำหน่ายในพื้นที่มาจาก 2 แหล่ง คือ หมูจากบริษัท และจากตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยมีการฆ่าและชำแหละทั้งในโรงฆ่าสัตว์ของเทศบาลตำบลปาง และมีการลักลอบฆ่าและชำแหละนอกโรงฆ่าสัตว์ ทำให้ไม่มีการตรวจสอบการติดเชื้อในหมูที่นำมาฆ่าและชำแหละ

การดำเนินการ

1. หน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคติดต่ออำเภอปาง ให้ความรู้และคำแนะนำแหล่งจำหน่ายเนื้อสัตว์ในพื้นที่ รวมถึงประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ สร้างความตระหนักในการป้องกันโรค ทำหนังสือแจ้งผู้ใหญ่บ้าน ประกาศเสียงตามสาย โดยมอบหมายเทศบาลตำบลปาง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดำเนินการพร้อมกันทั้ง 2 ทาง

3. อบรมให้ ความรู้ในการดำเนินการป้องกัน ควบคุมโรค และการปฏิบัติตาม พรบ.ควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2559 และ เทศบัญญัติเทศบาลตำบลปาง เรื่อง การควบคุม การฆ่าสัตว์ เพื่อการจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2562

4. แก้ไขปัญหาการลักลอบ ขน ฆ่า และจำหน่ายเนื้อสัตว์

5. เก็บตัวอย่างอาหารและเนื้อหมูที่สงสัยเป็นแหล่งก่อโรค ตรวจพิสูจน์หาเชื้อก่อโรคที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคเหนือตอนบน จังหวัดลำปาง

3. การประเมินความเสี่ยงโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัสซูอิส (ไข้หวัด)

จากการเฝ้าระวังเหตุการณ์โรคและภัยสุขภาพในสัปดาห์นี้ (ระหว่างวันที่ 17–23 พฤษภาคม 2564) พบรายงานเหตุการณ์โรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัสซูอิส 2 เหตุการณ์ ในอำเภอดอกคำใต้และอำเภอปาง จันทบุรีพะเยา พบผู้ป่วยรวม 12 ราย เสียชีวิต 3 ราย ซึ่งมีประวัติเสี่ยงจากการรับประทานอาหารที่ปรุงจากหมูปิ้งร่วมกัน หรือมีแหล่งที่มาจากที่เดียวกัน นอกจากนี้จากระบบเฝ้าระวังทางสาธารณสุข (รง.506) พบว่าตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม–13 พฤษภาคม 2564 พบผู้ป่วยรวม 145 ราย (อัตราป่วย 0.22 รายต่อประชากรแสนคน) เสียชีวิต 10 ราย (อัตราป่วยตายร้อยละ 6.9) อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิง เท่ากับ 2.7 : 1 กลุ่มอายุที่พบมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มอายุ 65 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 34.5)

จังหวัดที่พบผู้ป่วยมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ลำปาง อุตรดิตถ์ พะเยา นครราชสีมา และสุโขทัย โดยพบว่าจำนวนผู้ป่วยจะเริ่มสูงขึ้นในเดือนมีนาคม และมีจำนวนสูงสุดประมาณเดือนพฤษภาคม–มิถุนายน และลดลงในเดือนสิงหาคม

ดังนั้นในระหว่างเดือนพฤษภาคม–มิถุนายน จึงมีความเสี่ยงสูงที่จะพบการระบาดของโรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัสซูอิส เนื่องจากมีโอกาสที่จะพบผู้ป่วยสูง โดยเฉพาะในภาคเหนือของประเทศไทย เนื่องจากพฤติกรรมบริโภคอาหารที่มีเนื้อหมู หรือเลือดหมูปิ้งเป็นส่วนประกอบ นอกจากนี้ธรรมชาติของโรคยังมีความรุนแรงที่อาจทำให้เกิดอาการ (หุนหวน) หรือเสียชีวิตจากการติดเชื้อในกระแสเลือดได้ เนื่องจากผู้ป่วยส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างมาก

ดังนั้นเพื่อที่จะลดความเสี่ยงดังกล่าวจึงควรเร่งสื่อสารความเสี่ยงที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย โดยอาศัยกลไกของ อสม. และส่งเสริมพฤติกรรมกาบริโภคที่ถูกสุขลักษณะ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ นอกจากนี้ควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานปศุสัตว์ในพื้นที่เพื่อกำกับติดตามการฆ่า การชำแหละและเนื้อหมู เพื่อลดโอกาสการปนเปื้อนเชื้อให้มากที่สุด

4. สถานการณ์โรคไข้หวัดใหญ่

ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม-1 พฤษภาคม 2564 มีรายงานผู้ป่วย 6,899 ราย อัตราป่วย 10.39 ต่อประชากรแสนคน ไม่มีรายงานผู้เสียชีวิต ในสัปดาห์นี้รายงานผู้ป่วยยังคงมีแนวโน้มลดลง กลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรคไข้หวัดใหญ่มักพบในเด็กเล็กกลุ่มอายุ 0-4 ปี เท่ากับ 97.49 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาเป็นกลุ่มอายุ 5-14 ปี (14.29) และ 15-24 ปี (6.47) ตามลำดับ

ภาคที่มีอัตราป่วยสูงสุด ได้แก่ ภาคเหนือ เท่ากับ 18.61 ต่อประชากรแสนคน รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (11.55) ภาคใต้ (11.35) และภาคกลาง (4.51) ตามลำดับ จังหวัดที่มีอัตราป่วยสูง 10 อันดับแรก ได้แก่ อุบลราชธานี อัตราป่วย 42.57 ต่อประชากรแสนคน รองลงมา คือ พิษณุโลก (36.74) เชียงราย (30.85) กระบี่ (30.80) สุโขทัย (29.08) น่าน (28.69) ยโสธร (27.24) ลำปาง (25.35) ตาก (25.15) และนราธิวาส (24.93) ตามลำดับ ผลการเฝ้าระวังเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ในผู้ป่วยกลุ่มอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ (ILI) และกลุ่มอาการปอดบวมจากโรงพยาบาลเครือข่ายของกรมควบคุมโรคและกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม-15 พฤษภาคม 2564 ได้รับตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 1,405 ราย พบผู้ติดเชื้อไข้หวัดใหญ่ 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.14 โดยเป็นเชื้อไข้หวัดใหญ่ ชนิด A/H3N2 ทั้ง 2 ราย (ร้อยละ 100) โดยสัปดาห์ที่ 19 (ระหว่างวันที่ 9-15 พฤษภาคม 2564) ได้รับตัวอย่างส่งตรวจทั้งสิ้น 41 ราย จากโรงพยาบาลเครือข่าย 10 แห่ง ผลตรวจไม่พบเชื้อไข้หวัดใหญ่ทั้ง 41 ราย จากการติดตามอาการผู้ป่วยทั้ง 41 ราย ไม่พบผู้เสียชีวิต

จากการเฝ้าระวังเหตุการณ์จากโปรแกรมตรวจสอบข่าวการระบาด กรมควบคุมโรค ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม-15 พฤษภาคม 2564 มีรายงานเหตุการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สะสม 2 เหตุการณ์จากจังหวัดนราธิวาสและตรัง ในสัปดาห์ที่ 19 (ระหว่างวันที่ 9 พฤษภาคม-15 พฤษภาคม 2564) ไม่มีรายงานเหตุการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่

สถานการณ์ต่างประเทศ

ไข้หวัดนกสายพันธุ์ H5N8 ในนกป่า ประเทศจีน

เว็บไซต์ ProMED เผยแพร่ข่าวออนไลน์แห่งหนึ่งซึ่งรายงานเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2564 ดังนี้

กระทรวงเกษตรและกิจการชนบทของจีน เปิดเผยรายงานการระบาดของโรคไข้หวัดนกสายพันธุ์ H5N8 ในเมือง Nagqu ในเขตปกครองตนเองทิเบต ทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน โดยตรวจพบในนกป่า ใน 2 พื้นที่ของ Nagqu รวมทั้งอุทยานพื้นที่ชุ่มน้ำแห่งชาติ ขณะนี้มีนกป่า 268 ตัว ติดเชื้อและถูกทำลาย

เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นได้เปิดใช้การตอบสนองฉุกเฉิน ทำลายเชื้อในพื้นที่และกำจัดนกที่ตายแล้วทั้งหมดอย่างปลอดภัย เชื้อ H5N8 มีความเสี่ยงต่อมนุษย์เพียงเล็กน้อย แต่เป็นอันตรายต่อนกป่าและสัตว์ปีกอย่างมาก ProMED Moderator ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมท้าวว่าการระบาดของโรคไข้หวัดนกสายพันธุ์ H5N8 ทำให้หงส์ดำเสียชีวิต 3 ตัวที่พระราชวังฤดูร้อนเก่าในเขต Haidian ตั้งแต่วันที่ 22-25 มกราคม 2564 แผนป้องกันและควบคุมโรคสัตว์ใน Haidian ได้ดำเนินการประเมินความเสี่ยงของเหตุการณ์ดังกล่าว ซึ่งเริ่มเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2563 โดยมีการระบาดของ H5N8 เกิดขึ้นในสัตว์ปีกที่เลี้ยงในป่าและที่เลี้ยงในส่วนอื่น ๆ ของโลกรวมทั้งยุโรป ตะวันออกกลาง และเอเชียตะวันออก